

5 בדצמבר 2016

לכבוד
ח"כ מיקי מכלוף זוהר
יו"ר הוועדה המיוחדת לצדק חלוקתי ולשוויון חברתי

שלום רב,

הנדון: עמדת האגודה לזכויות האזרח בנושא הטלת ריביות פיגורים על אוכלוסיות מוחלשות

לקראת הדיון בוועדה המיוחדת לצדק חלוקתי ולשוויון חברתי לציון יום זכויות האדם הבינלאומי בנושא הטלת ריביות פיגורים על אוכלוסיות מוחלשות, האגודה לזכויות האזרח מתכבדת להגיש את עמדתה. **אנו סבורים כי יש לבטל את ריביות הפיגורים לאוכלוסיות שידן אינן משגת ולקיים פיקוח ורגולציה הדוקים יותר על ריביות הפיגורים שגובים הבנקים וגופים חזקים אחרים בהוצאה לפועל.**

להלן נפרט את עמדתנו:

1. מטרתן של ריביות הפיגורים היא לתמרץ את החייב לשלם את החוב במועד, ולהעניש אותו במקרה שאיחר בתשלום.¹ אולם ככל שמדובר בחייבים שידם אינה משגת ואינם מתחמקים מתשלום, **התכלית לתמרץ את החייב לשלם לא מתקיימת.**
2. למעשה, התכלית היחידה שמקדמת ריביות הפיגורים בנסיבות אלה היא **תכלית עונשית**, כאשר הסיבה להטלת העונש היא חוסר יכולתו הכלכלית של החייב לשלם. המצב האבסורדי שנוצר הוא שעל אנשים אלה מוטל מעין "מס על העוני". כלומר, בשל חוסר היכולת לעמוד בתשלום מוטלת ריביות הפיגורים, המחיר מתנפח ומוצרים חיוניים כגון מים, חשמל, ביטוח לאומי, שירותי חירום רפואיים ואף מסי עירייה הופכים ליקרים יותר עבור אנשים הנמצאים בעוני מאשר עבור אוכלוסיות מבוססות.
3. על רקע דברים אלה, **עמדתנו היא שצעד ראשון שיש לעשות הוא לבטל את ריביות הפיגורים לחייבים הנמצאים בעוני ולקדם הסדרים הוגנים שיסייעו להם לפרוע את החוב תוך שמירה על זכותם לקיום בכבוד**, כגון חיוב גופים מסוימים בנקיטת צעדים למען הגעה להסדר תשלומים סביר ומתן הלוואות ללא ריבית מטעם המדינה לחייבים הנמצאים בעוני.
4. מעבר להקלה הברורה שביטול ריביות הפיגורים תספק לחייבים הנמצאים בעוני, צעד כזה עשוי לתמרץ את הנושים להגיע בהקדם להסדר נוח יותר, שייטיב עם כל הצדדים. כיום, לנושים אין תמריץ להגיע להסדר מהיר והוגן עם החייבים מכיוון שאין להם בעיית נזילות מיידית, והם סבורים שהכסף יגיע

¹ ראו רע"א 369/10 אוהיון ואח' נ' חממי, עמ' 6 (החלטה שניתנה ביום 30.5.2010).

- אליהם בתוספת ריביות, גם אם זה ייקח שנים רבות. אולם סברה זו בעייתית כאשר מדובר על חייבים הנמצאים בעוני, שכן התנפחות החוב רק מקשה ומייאשת יותר ומרחיקה את האפשרות שהחוב ייפרע.
5. יתרה מכך, נזכיר כי חובות רבים נגבים כיום באמצעות פקודת המסים (גביה), פקודה שמעניקה סמכויות גבייה מרחיקות לכת שפגיעתן בפרט קשה, וקיים ספק באשר לעמידתו של ההליך בעקרונות המשפט המנהלי-חוקתי.² רשויות מינהליות רבות, כולל רשויות מקומיות, מד"א ותאגידי המים, הפריטו את מערך הגביה שלהם לחברות גביה פרטיות או משרדי עורכי דין בעלי אינטרסים כלכליים שמרוויחים עמלה מסך הגביה. לחברות אלה יש אינטרס "למשוך" את החוב כמה שיותר, כך שיתפח ויביא לעלייה ברווח שלהם.
6. צעד נוסף שיש לבצע הוא לקיים פיקוח ורגולציה הדוקים יותר על ריביות הפיגורים שגובים הבנקים וגופים חזקים אחרים בהוצאה לפועל. רק לא מזמן פורסם בדו"ח מבקר המדינה שהיקף הכולל של חובות בכלל תיקי ההוצאה לפועל עומד על סך של 650 מיליארד ₪, כאשר מתוך זה סכום הקרן הוא רק 63 מיליארד ש"ח (11%) והיתרה - 580 מיליארד ש"ח (89%) הם ריביות, הפרשי הצמדה, הוצאות גביה ואגרות.³ ברור לכל שחובות יש לשלם, אולם במציאות בה קרן החוב מהווה רק 11% מסך דרישת התשלום אין ספק שישנה בעיה חמורה בפיקוח והרגולציה שקיימים על נושים מוסדיים חזקים, כגון הבנקים, חברות האשראי וכיו"ב המייצרת פגיעה קשה בעיקר החייבים המוחלשים ביותר.

אשר על כן, אנו קוראים לחברי הועדה לפעול למען ביטול הטלת ריבית פיגורים על חייבים הנמצאים בעוני וקידום פיקוח ורגולציה הדוקים על הריביות הנגבות בהוצאה לפועל.

בכבוד רב ובברכה,

דבי גילד-חיו, עו"ד
מקדמת מדיניות וחקיקה

רעות כהן, עו"ד
היחידה לזכויות חברתיות

העתק: חברי הועדה

² ראו עתמ (חי) 3061/06 רכבת ישראל בע"מ נ' עיריית חדרה (2007) [פורסם בנוב 19.09.07] [להלן: ענין רכבת ישראל], שם נקבע כי השימוש בהליכי גבייה מנהליים על ידי רשויות מקומיות כברירת מחדל לגביית חובות לא עומד בעקרונות של המשפט המינהלי-חוקתי בעידן שלאחר חקיקתו של חוק היסוד כבוד האדם וחירותו, ולכן יש להשתמש בהליכים אלה רק במקרים חריגים. פסק דין זה בוטל על ידי בית המשפט העליון בנימוק שבית המשפט המחוזי פסק בשאלה שלא נתבקש להכריע בה מלכתחילה. (ע"ם 8380/07 עיריית חדרה נ' רכבת ישראל (2010) [פורסם בנוב 16.02.10]).

³ מבקר המדינה מנגנון גביית חובות בהוצאה לפועל 17 (2016)